

איך מטפל צה"ל ב"חריגות"? את מי מעמידים לדין? מה העונשים? ממי גובים עדויות? מי מתלונן? מתי סוגרים תיקים?

תנו סטטיסטיקה העולם הזה

נתחיל ונגיד תקירה שניה

מרויך של הכוחות שפעלו בכל גזרה. לאור העובדה שהמעורבים באירוע לא אותו, חרף המאמצים שהושקעו בחקירה, הנני מורה לסגור התיק ללא נקיטת הליכים מישפטיים כלשהם.

הואיל והוכח למעלה מכל ספק, כי הנפגע הוכה עליידי חיילי צה"ל, אשר גרמו לו פגעי עות קשות שעיקבותיהן לא נעלמו במשך זמן רב, הנני ממליץ לשקול אפשרות לפצות את נמנם בגובה דמי הטיפול הרפואי שעבר ושי עליו לעבור עוד, וכן הפסד השתכרות של שישה חודשים.

יש מיקרים שבהם, לאחר חקירת האירועים בשטח, החליט הפרקליט הצבאי להקל בדינם של הנאשמים או האשמים, בגלל סיבות מקרי לות כמו קושי האירוע, או חוסר הוראות מת אימות.

למשל:

הגם שחומר הראיות בתיק החקירה אינו שלם ולא נגבו עדויות מכל המעורבים, הרי שמחומר החקירה עולה, לכאורה, כי במהלך התעסקה המיבצעית של הגדוד בחודש יוני יולי 1988 ברפיח, אירעו שני אירועים חריגים, שבהם היו מעורבים שני מפקדי פלוגות מהגדוד.

מחומר החקירה עולה, לכאורה, כי כוח בפיקודו של סרן ו' עצר ב-6 ביולי 1988 ארבעה תושבים מקומיים, שעוררו חשד כי ציירו סיסמות הסתה. הכוח תיחקר את התושב בים המקומיים, תוך הפעלת כוח כלפיהם, שכלל מכות וסטריות על מנת, לדרבן את המקומיים למסור פרטים.

מחומר החקירה עולה, לכאורה, כי התח קיר בוצע בדרך בלתי-מיקצועית, ואשר כ- תוצאה מכך נגררו חיילי הכוח לשימוש באמץ צעים אלימים ופסולים כלפי המקומיים שהיו במישמרתם.

בכך עבר, לכאורה, סרן ו' עבירה של התעללות.

עוד עולה, לכאורה, מחומר החקירה כי כוח בפיקודו של סגן מ' עצר צעיר מקומי שורק אבנים ותיחקר אותו, תוך הכאתו באמץ צעות אלות וביזיים. בתום החקירה הוטל, לכאורה, הנער במתכוון לתוך שיח צבר. במעשיו אלה עבר, לכאורה, סגן מ' עבירה של התעללות כלפי אדם שהיה נתון אותה עת במישמרת שעליה הופקד.

המעשים המיוחסים לשני הצעירים, כי תוקף היותם מפקדי הכוחות, אשר הפעילו אלימות ואמצעים פסולים כלפי מקומיים, המורים ביותר. אולם, בהתחשב במצב הקשה בשטח, בחוסר-הניסיון של הגדוד בטיפול במיקרים דומים, בעובדה שלא ניתנו לקצינים הנחיות מפורשות שלפיהן אסור להם נלקוט באלימות כלפי מקומיים, ובעיקבות

של הצעיר (אשר נלכד לאחר שירה אבנים לעבר חיילי צה"ל) על כנף הרכב, בהתעלמו מהסכנה הבטיחותית הכרוכה בכך.

שקילת כלל נסיבות העניין: מעשה די עבירה (הגם שלא לווח במניע פסול או בכוונת ודון) מזה, והנסיבות כשטח בתחילת ימי ההתפרעויות באזור יהודה, שומרון ועזה, שעה שטרם נמצאו הוראות ברורות לביצוע מעצרים מזה, הביאוני למסקנה כי ראוי היה לקיים הליכי דין מישמעתי בעניינו של הסגן.

"מאחר שחלפו יותר משלושה חודשים מתום שרות המילואים של הסגן, אין ניתן לנקוט בעניינו הליכי דין מישמעתי.

"לפיכך הנני מורה כי הסגן יזמן לפניך, וכי נתגון בו נזיפה ארמיניסטרטיבית.

הנני ממליץ כי תופץ בפקודת-הקבע הגחיה לכל הכוחות הפועלים באזור עזה, כי אין להסיע או להרכיב מקומיים על גבי מיכסה מנוע, כנפי הרכב, פגוש וכיוצא באלה חלקי-רכב, אשר אינם משמשים כרגיל למטי רת ישיבה והסעה. כל זאת אם עדיין לא הפצה הוראה כזאת."

ב מיקרים רבים אין באפשרות החוקרים לאתר את היחידה שביצעה את האירוע החריג. יש פעולות מיבצעיות בשטחים הכבד שים שבהן משתתפים חיילי יחידות שונות.

**מאת
ענת סרגוסטי**

ברוב המיקרים אין לחוקרי מצ"ח אפשרות לגבות עדויות מן התושבים הפלסטיניים עצמם, אם משום שאלה מסרבים לשתף פעולה עם כוחות הכיבוש, אם משום שהחוקרים אינם דוברי-ערבית, אם משום שכלל אינם טורחים לברר עם הנפגעים את גירסתם ל-אירוע.

למשל: מחומר החקירה, ובמיוחד מן הרשום ביומנה-מיבצעית, עולה כי מוחמד נמנם הוכה קשות על-ידי חיילי צה"ל, ובשל פגיעתו הקשה הועבר לטיפול בבית-החולים טורוקה כבאר-שבע.

בשל אובדן הכרתו, לא יכול היה הנפגע למסור פרטים על עצמו. נראה כי הוא נרשם על-ידי פרטים לא נכונים משום כך, וגם מי סיבה נוספת לא אותרו בבית-החולים טורוקה פרטים אודות אישפוזו שם. הסיבה הנוספת היא מטירת יומנה-הרישום לכריכה.

היחידה שעליה נמנו החיילים המעורבים באירוע לא אותרה, בשל ריבוי הכוחות שפעלו באזור באותה תקופה, ובשל היעדר רישום

במיקרים רבים, אחרי פתיחת חקירת מצ"ח באירוע חריג, יש בתיק החלטה לנוף נזיפה מינהלית. נזיפה כזאת היא הערה הנרשמת בתיק האיש. אין לה משמעות מעשית מיידית, אך היא עלולה, במימרה ונזיפות כי אלה חוזרות על עצמן, לעכב קידום דרגות של קצין.

לעיתים קצרה ידו של חוקר-השיפוט-הצבאי ואין אפשרות לאכוף אותו על חייל מילואים שהשתחרר מן השרות, גם אם היה מעורב באירוע חריג.

משך ההתיישנות לפי חוק השיפוט הצבאי הוא שלושה חודשים. כלומר: חייל מילואים או חייל סדיר שהשתחרר כפופים לחוק ה-שיפוט הצבאי רק במשך שלושה חודשים אחרי השיחרור. חוקרי מצ"ח רשאים לחקור חייל כזה בכיתו, גם אחרי שיחרורו משרות פעיל, אך אם הסתיימה החקירה אחרי יותר משלושה חודשים, התיק נסגר.

מצ"ח פותח בחקירה באופן אוטומטי במיקרה שיש הרוגים. במיקרים אחרים גות הרב לשיקול דעתו של פרקליט צבאי או של מפקד בכיר, והם יכולים להורות למצ"ח לפתוח בחקירה במיקרה של אירוע חריג, גם אם לא היו בו קורבנות אדם.

דובר צה"ל סיפק כמה דוגמות למיקרים חריגים שנחקרו.

18 בדצמבר 1987 צילם צוות של רשת-הטלוויזיה האמריקאית טי-בי-אס עציר מובל על פגוש של רכב צבאי. הכתבה שודרה כי טלוויזיה הגרמנית, ובעיקבות השידור נפתחה חקירה.

מסקנות החקירה, כפי שהן מופיעות בתיק-בחוברת החקירה, כמפורט לעיל, לא נמצאה כל ראייה לכך שהסעתו של הצעיר, תושב עזה, על הכנף הקידמית של הרכב, נעשתה מתוך כוונה או במטרה לסוכך, או להגן על חיילי הסיוור מפני וריקת אבנים לעברם, או מתוך כוונה להספיל את הצעיר ולכבותו. "בחינת מיכלול חומר הראיות שבתיק החקירה, לרבות הצפייה בסרט-הטלוויזיה המתעדים את האירוע, מעלה כי מפקד הסיוור, סגן (מיל') פעל שלא כדין, משיאשר הסעתו

בתוך 34,011 אירועים, שהיו בשטח חים הכבושים מאז תחילת האינתיפאדה (ראה מיטגרת), נפתחו 637 תיקי חקירה במצ"ח (מיסטר-הצבאי-חוקרת). אך רובר צה"ל, שמסר את הנתונים, הסביר כי במיקרים רבים מחליט המפקד בשטח לערוך תחקיר משלו, מעמיד לדין חייל, או חיילים, שי התנהגותם היתה חריגה או מטפל בהם טיפול מישמעתי. מיקרים אלה אינם מגיעים ל-סטטיסטיקה.

34,001 אירועים

הסטטיסטיקה של צה"ל מספקת את הנתונים הבאים:

16 חודשי התקוממות היו 34,001 אירועים (במילים: שלושים וארבעה אלף אירועים ועוד אחד). הממוצע החודשי הוא 2125.

מצ"ח פתח 637 תיקי-חקירה. 280 מתוכם בגלל מיקרי-מוות, 357 תיקים נפתחו בגלל התנהגות חריגה.

24 מיקרים הובאו לבית-דין צבאי, לפי הפירוט הבא:

- 9 בגלל התעללות ותקיפה (8 מקומיים ו-1 תקיפת-כתב).
- 1 בגלל החתמה בכוח על תצהיר.
- 9 בגלל גניבה מ-מקומיים.
- 5 בגלל ריב נסיבות לא-מוצדקות.

במהלך חודשי האינתיפאדה נורו 10,000 כדורי גומי, מהם נהרגו 5 איש.

63 איש נהרגו מכדורי-מלטיקה, 341 הרוגים לפי מניין צה"ל (התשקיף).